

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det handlar om klass
Pedagogiska förhållningssätt och didaktiska metoder för att motverka
klassreproduktion hos eleverna

Johan Forsstrand och Elin Johansson

Kurs: LAU370

Handledare: Andrea Spehar

Examinator: Mattias Bengtsson

Rapportnummer: HT-08-2490-03

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

- Titel:** Det handlar om klass.
Pedagogiska förhållningssätt och didaktiska metoder för att motverka klassreproduktion hos eleverna
- Författare:** Johan Forsstrand och Elin Johansson
- Termin och år:** Höstterminen 2008
- Kursansvarig institution:** Sociologiska institutionen
- Handledare:** Andrea Spehar
- Examinator:** Mattias Bengtsson
- Rapportnummer:** HT-08-2490-03
- Nyckelord:** Klass, klassreproduktion och elevers bakgrund

Den klassreproduktion som finns i samhället återfinns också i skolan. Elevers klasstillhörighet påverkar i hög grad deras skolprestationer. Trots att skolan skall sträva efter att skapa en likvärdig utbildning åt alla elever är det många elever som inte uppnår kunskapsmålen på grund av sin klasstillhörighet. Vår studie är inriktad på vad som sker i undervisningssituationer på mikronivå. Forskning visar att skolan ofta reproducerar elevers klasstillhörighet istället för att vara en spjutspets. Vi vill i vår studie ta reda på hur lärare tänker kring, samt arbetar för, att motverka reproduktion av klasstillhörighet hos eleverna. I vår studie har vi använt oss av kvalitativa intervjuer för att ta reda på hur lärarna tolkar och hanterar elevers klasstillhörighet i skolan idag, samt vilka tankar och idéer de har för att kunna motverka denna problematik. I studien ingår tio lärare. Då läraren förändrar sin undervisning och anpassar material och undervisningsmetoder utefter elevernas enskilda behov och förutsättningar visar det sig att eleverna har större möjligheter att tillgodogöra sig undervisningen och uppfylla kunskapsmålen. Det framkom av intervjuerna att en lärare måste vara medveten om elevers skilda förutsättningar men samtidigt våga påverka dessa. De intervjuade lärarna i studien påvisade tydligt att läraren har en avgörande betydelse för hur elevers klassbakgrund kommer att präglade deras utbildning. I resultatet av intervjuerna har vi sett att den sociala dimensionen är viktig att lyfta fram i det pedagogiska arbetet eftersom elevernas bakgrund i hög grad påverkar hur de klarar sig i skolan. För att tydliggöra elevens sociala dimension vill vi skapa en debatt om elevens klasstillhörighet och dess konsekvenser i det pedagogiska rummet med förhoppning om att alla elever skall få en likvärdig utbildning oavsett bakgrund.

}

Förord

Samhällskunskap på universitetet är ett tvärvetenskapligt ämne som framförallt innefattar sociologi, statsvetenskap och ekonomi. När vi kom i kontakt med varandra under första terminen i samhällskunskap så uppstod hos oss båda ett intresse för sociologi. Vi såg direkt kopplingar mellan sociologi och pedagogik och under tredje terminen i samhällskunskap bestämde vi oss för att skriva detta examensarbete tillsammans. Sociologiska parametrar som klass, kön, etnicitet och sexualitet är intressanta eftersom de går att relatera till det pedagogiska och vårt uppdrag som lärare. För att begränsa oss har vi valt att fokusera på klassbegreppet i denna studie.

Vi har arbetat både individuellt och tillsammans. Då vi arbetat individuellt har vi haft en dialog både innan, under och efter det arbetet. Elin Johansson har haft huvudansvar för den sociologiska teorin medan Johan Forsstrand har haft huvudansvar för pedagogisk teori. De andra delarna i detta examensarbete är en gemensam produkt.

Vi känner att detta examensarbete bidragit till fördjupad kunskap kring elevers olika förutsättningar samt att vi erhållit viktiga pedagogiska verktyg för att framöver kunna hantera och utveckla elever som har olika klassbakgrund.

Vi vill passa på att tacka de tio pedagoger som ställde upp på vår intervju. Förutom att offra sin dyrbara tid så gav de oss ett trevligt bemötande och användbar information. Ett stort tack går även till vår handledare. Andrea Spehar har på ett kvalitativt och engagerat sätt bidragit med sitt kunnande för att hjälpa oss i processen.

Göteborg, januari, 2008

Johan Forsstrand och Elin Johansson

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 Syfte och frågeställningar	2
1.2 Begreppsdefinitioner	3
1.3 Avgränsningar	4
2. KLASSREPRODUKTION I SKOLAN UR TEORETISKA PERSPEKTIV	4
2.1 Teoretiska perspektiv: sociologisk forskning	4
2.1.1 Skolans dolda budskap	4
2.1.2 Olika förutsättningar för elever i dagens skola	5
2.1.3 Teoriernas anknytning till pedagogen	6
2.2. Teoretiska perspektiv: pedagogisk forskning	7
2.2.1 Det sociokulturella perspektivet	7
2.2.2 Lärande genom dialogiska processer	8
2.2.3 Centrala teman	9
2.2.4 Elevens proximala utvecklingszon	9
2.2.5 Skolans koder	10
3. METOD OCH UNDERSÖKNINGSDESIGN	11
3.1 Kvalitativ intervju	11
3.2 Intervjuguide	12
3.3 Validitet	13
3.4 Reliabilitet	13
4. RESULTAT	14
4.1 Grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund	14
4.1.1. Indikationer på elevers klassbakgrund	14
4.1.2. Elevers hemförhållanden avgör skolprestationen	15
4.1.3. Skolans sociala koder	15
4.1.4. Frånvaro av klassanalys	16
4.2. Lärarens hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet	17
4.2.1. Lärarens agerande i klassrummet	17
4.2.2. Lärarens förhållningssätt	18
4.2.3. Individens ansvar	19

4.3. Didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna	19
5. RESULTATANALYS	21
5.1. Schematisk tankekarta.....	21
5.2. Analys av tema: grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund.....	24
5.3. Analys av tema: lärarens hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet.....	24
5.4. Analys av tema: didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna.....	25
6. SLUTDISKUSSION	26
6.1. Summering.....	26
6.2. Hantering av klass under vår utbildning och konsekvensanalys.....	27
6.3. Vårt bidrag och vidare forskning.....	27
6.4. Egna reflektioner.....	28
LITTERATURFÖRTECKNING	
BILAGA	

1. Inledning

Skolans styrdokument utgår från att utbildningen i den svenska skolan skall vara likvärdig (Lpo 94). Alla människors lika värde är en grundläggande utgångspunkt i styrdokumentet och människors olikhet ska ses som en tillgång. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som inte klarar att nå målen för utbildningen (Lpo 94). Läroplanens ambition är att skapa ”en skola för alla” med en likvärdig utvecklings- och lärande miljö som en viktig utgångspunkt. Trots detta finns det olikheter i elevers prestationer i skolan. I boken *Likvärdighet i en skola för alla* (Tallberg, Broman m.fl. 2002) hävdar författarna att det finns klara samband mellan elevers skolprestationer mätt i betyg och deras sociala bakgrund (Tallberg, Broman m.fl. 2002). Elevers klassbakgrund påverkar även deras val av högre studier. Utifrån Högskoleverkets årliga rapport om högskolenybörjare och föräldrars utbildningsnivå framgår tydligt att klasstillhörigheten påverkar elevers val av utbildning.¹ Vår studie är inriktad på att lyfta fram klassfrågan² som en central del i orsaken till att vissa elever inte uppnår kunskapsmålen. Vi har valt att begränsa vår studie om klasstillhörighet till skolans och främst lärarens agerande.

För att uppnå styrdokumentens målsättningar anser vi att det finns ett behov av att diskutera om skolan ger en likvärdig utbildningsmiljö för alla trots elevernas olika uppväxtvillkor. Genom att utgå från de studier som diskuteras ovan, vilka visar att elevers klasstillhörighet påverkar deras utbildning, vill vi få en bild av hur skolan och framförallt lärarna kan arbeta för att hjälpa eleverna uppnå kunskapsmålen trots deras olika bakgrund. Den sociologiska forskningsanalysen kompletteras med ett pedagogiskt teoriperspektiv i vår studie på grund av att vi vill tillföra något nytt i debatten kring hur elevers klassbakgrund påverkar deras studieresultat. Vi anser att en pedagogisk och didaktisk intention kan medföra nya riktlinjer för lärare att arbeta efter i kampen mot att elevers klasstillhörighet skall bestämma deras prestationer i skolan.

I de forskningsrapporter vi tagit del av från skolverket som handlar om elevers klassbakgrund och studieresultat saknas en diskussion om hur läraren kan medverka till att alla elever får en likvärdig utbildning³. Istället diskuteras skola, lärare och elev som neutrala begrepp vilket medför att denna forskning inte behandlat hur pedagogiken skulle kunna samverka med elevens sociala dimension (Tallberg, Broman m.fl. 2002).

¹ I högskoleverkets senaste rapport hävdas att av dem som söker till läkarlinjen har sjuttio procent av studenterna föräldrar som är högskoleutbildade. I rapporten sägs även att åttiofem procent av dem som söker till forskarutbildningar har högutbildade föräldrar. Endast tjugo procent av barnen till föräldrar som saknar gymnasieutbildning väljer högskolestudier (Sveriges officiella statistik Högskoleverket rapport *Högskolenybörjare 2007/2008*).

² Vi har valt att använda oss av ordet klass i vår studie. I vår förundersökning har vi noterat att det finns många benämningar av ordet klass i litteraturen. Många författare väljer exempelvis att kalla klass för socioekonomisk bakgrund. En förklaring till detta är att ordet klass är ett laddat ord som beror på dess politiska bakgrund. Trots ordets laddade karaktär anser vi att vilken benämning man än väljer är det emellertid så att det finns olika klasser i vårt samhälle och det är av stor vikt att klassfrågan tas upp på agendan och problematiseras. ”Även om man kallar klass för olika saker finns det trots allt klasser, klasser är essensen av de ojämlikheter och orättvisor som existerar och är politiska realiteter” (Tallberg, Broman m.fl. 2002 s 53.). En utförligare begreppsdefinition kommer nedan.

³ I rapporten *Studieresultat och social bakgrund- en översikt över fem års studier* (Skolverket 2000) konstateras tydligt att den sociala bakgrunden har en tydlig genomslagskraft för elevernas prestationer i skola. Författaren ser karaktäristiska upprepningar i de olika rapporter hon tagit del av. Främst utkristalliseras att elevens hemförhållande är av central betydelse för studieresultatet samt för elevens framtida val av utbildning.

Lärarens roll som en osynlig kultur- och värdebärare måste analyseras och problematiseras i diskussionen kring klassreproduktionen hos eleverna i skolan, något som saknas i de studier vi tagit del av. Utifrån våra egna erfarenheter i skolan har vi märkt att det är av stor vikt att lyfta fram den sociala dimensionen i det pedagogiska arbetet. Vår övertygelse är att det finns mycket som läraren kan göra för att motverka att elevers klassbakgrund skall påverka deras studieresultat och motivation till skolarbete. Elevers klassbakgrund är en viktig faktor för läraren att bejaka och utmana anser vi.

Vi har intervjuat Claes Alexandersson, lärare i pedagogik på Göteborgs universitet, om skolans agerande och elevens klasstillhörighet. I sin bok *Multiversitetet* diskuterar han hur elever måste bli förtrogna med de sociala värderingar som skolan omfattas av för att kunna utvecklas (Alexandersson 2004). Alexandersson hävdar att utbildning lika ofta styrs av en informell läroplan som av den som finns i de offentliga dokumenten. Elevernas klassbakgrund påverkar hur de kan avläsa denna informella del i skolan men detta kan motverkas genom att få eleverna delaktiga och att läraren blir varse att kunskap har en kontextuell karaktär. Då läraren utgår från att elever har olika sätt att bemästra teoretiska kunskaper kan pedagogen hitta didaktiska metoder som möjliggör att eleverna kan tillgodogöra sig kunskapen i skolan. Claes Alexandersson utgår från det sociokulturella perspektivet i sin diskussion. Detta perspektiv anser vi vara fruktbart att tillföra i vår studie. Vi vill med vår studie bidra till ökad kunskap om hur klassreproduktion hos eleverna kan motverkas i skolan. Vi vill försöka finna och lyfta fram metoder och förhållningssätt som lärare kan använda för att motverka klassreproduktion hos eleverna.

1.1 Syfte och frågeställning

För att få en djupare förståelse om hur skolans struktur skall förändras för att motverka att elevers klassbakgrund blir avgörande för deras prestationer i skolan, är det viktigt att ta reda på hur man hanterar detta problem idag. Vår undersökning syftar till att förstå hur lärarna tolkar klasstillhörighet hos eleverna och hur de hanterar klassreproduktionens problematik i skolan. Den skolverksamhet vi inriktar oss på är år 6 till 9. I studien ingår tio lärare. Utifrån intervjuer med dessa lärare vill vi få insikt i hur lärarna tänker kring klassfrågor och om de medvetet arbetar med detta idag. Vi kommer att undersöka hur läraren ser på sina möjligheter att i sitt yrke motverka klassreproduktionen i skolan. Syftet är att få reda på vilka eventuella medel och metoder som lärarna använder sig av för att få alla eleverna att uppnå skolans målsättningar och bli delaktiga i skolpraktiken på likvärdiga villkor. Vi vill även se om det finns skillnader mellan hur lärare tolkar och hanterar klassreproduktionen i skolans värld. Genom att lyfta fram lärarens roll på ett tydligt och konkret sätt anser vi att styrdokumentens målsättning om en likvärdig utbildning för alla kan uppnås. Enligt tidigare forskning konstateras enbart att elevers hemförhållande och föräldrars klasstillhörighet påverkar elevens skolprestation (Hallerdt, Britt 2005, *Studieresultat och social bakgrund- en översikt över fem års forskning.*) men det saknas en diskussion om hur lärare kan använda didaktiken för att lyckas med denna uppgift. Med didaktik menar vi organisering av lärande och undervisning i den konkreta klassrumssituationen. Vad läraren kan göra för att elevers klassbakgrund inte skall påverka deras skolprestation och hur man som lärare kan arbeta konkret i klassrummet för att motverka denna problematik är relevant att diskutera för att en förändring skall kunna ske. Nedan uppsatsens frågeställningar som följs av ett avsnitt som behandlar begreppsdefinitioner.

}

Våra frågeställningar:

- Hur tolkar lärare elevernas klasstillhörighet?
- Hur hanterar lärare reproduktionen av elevernas klasstillhörighet idag?
- Finns det några didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som lärare kan använda för att motverka klassreproduktion hos eleverna?

1.2 Begreppsdefinitioner

Begreppen klass och klassreproduktion är mångtydiga om de inte förklaras. Klass som begrepp uppfattas och upplevs olika beroende på hur tolkning sker. Klassbegreppet var mer vanligt förekommande under 70-talet än vad det är idag men att klass skall ha spelat ut sin roll eller inte längre existerar handlar om vilka politiska glasögon man sätter på sig och tolkar världen genom. Pratet om klasssamhällets upplösning handlar om åsikter som inte beläggs av forskning och handlar om att man vill ge sken av ett samhälle utan konflikter menar Stefan Svallfors (Svallfors 2004). Svallfors menar också att det är viktigt att se att klasssamhället inte är statiskt utan till viss del dynamiskt både på en individuell nivå och på en samhällsnivå (Svallfors 2004). Vi utgår från Svallfors definition av klass som lyder. *”Människors placering i den samhälleliga arbetsdelningen, eller mer specifikt de anställningsrelationer som innefattas i deras arbeten, har stor betydelse för andra aspekter av deras tillvaro.”* (Svallfors 2004 s 9). Klassbegreppet kan ges olika dimensioner men vi utgår liksom Svallfors från den minimalistiska som betraktar sociala interaktionsmönster, attityder och livschanser som de faktorer som påverkas av de klasspositioner som människor är placerade i (Svallfors 2004). I grund och botten handlar klass om de positioner som vi är placerade i eller väljer på arbetsmarknaden och detta är en viktig aspekt att utgå från när klassbegreppet definieras. Olika klasser utvecklar intressen och normer som i sin tur leder till attityder specifika för dem inom samma klasstruktur menar Svallfors (Svallfors 2004). Beverley Skeggs som är sociolog och verksam vid universitet i Lancaster resonerar också om klass som begrepp. Att klass är relevant att diskutera idag ser hon som en självklarhet. *”Klasstillhörighet kanske inte uppfattas som något problem för dem som har privilegiet att kunna strunta i den”* (Skeggs 1999 s 17). Enligt Bourdieu finns det fyra typer av kapital som ger upphov till klasser.

- Ekonomiskt kapital såsom inkomst och förmögenhet
- Kulturellt kapital som kan innebära kunskapsnivå
- Socialt kapital vilket kan innefatta grupptillhörighet
- Symboliskt kapital som handlar om legitimitet, balans och kontext för de tre nämnda kapitalformerna (Skeggs 1999).

Eleverna i skolan har vårdnadshavare med olika tillgång till både ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital. Elevernas vårdnadshavare befinner sig med andra ord i olika klasser och detta får konsekvenser för hur väl eleverna lyckas i skolan. Risken finns att eleverna trots olika begåvning hamnar i samma klass som sina vårdnadshavare om inte skolan aktivt arbetar för att utmana och begränsa klasstrukturens betydelse. Med klassreproduktion menar vi just detta att eleverna hamnar i samma klassposition som sina vårdnadshavare. Nedan följer en beskrivning av de avgränsningar vi gjort med vår studie.

}

1.3 Avgränsningar

Att diskutera hur skolan kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna kan göras på många olika sätt och på olika plan. Att försöka få en likvärdig skola för alla kan handla om att analysera för- och nackdelar med etablering av friskolor eller analysera vad föräldrars val av skola för deras barn får för konsekvenser både för individen men också för samhället.

Att motverka klassreproduktion hos eleverna handlar i grunden om människosyn och samhällssyn och beror på politisk inställning och vilja. För att i möjligaste mån undvika den politiska dimensionen samt hamna i en diskussion som behandlar ett komplext samhällsfenomen på makronivå har vi valt att inrikta vår studie på mikronivå.

Resursfördelningsmodeller till skolor samt tillvägagångssätt för att skapa heterogena skolor med avseende på elevflora är alltså ämnen vi valt att inte behandla. Anledningen till detta är att detta är politiska frågor som är svåra att koppla till vetenskaplig forskning. Hur lärare kan arbeta i den konkreta undervisningen för att motverka klassreproduktion hos eleverna samt hur de tolkar och hanterar elevernas klasstillhörighet är i centrum för vår studie. Vi inleder nedan med relevanta teoretiska perspektiv på skola och klassreproduktion.

2. Klassreproduktion i skolan ur teoretiska perspektiv

Vi kommer att redovisa och diskutera olika sociologiska teorier kring utbildning och ojämlikhet med fokus på klass. Dessa teorier har en gemensam utgångspunkt i att det finns sociala funktioner i skolans värld som inte står skrivna i de offentliga styrdokumentet. Elevers bakgrund avgör hur de tolkar och förstår dessa dolda budskap. Elevers klassbakgrund påverkar hur de förstår de offentliga budskapen hävdar de sociologiska teorierna. Vi vill föra in dessa teoretiska perspektiv i vår analys av hur lärarnas agerande påverkar elevernas kunskapsutveckling. Vi inleder med Ivan Illichs teori om den dolda läroplanen för att sedan övergå till Basil Bernsteins teori om språkliga koder. Den sociologiska teoridelen avrundas med Pierre Bourdieus teori om kulturell reproduktion. Vi är intresserade av vilken pedagogik med didaktiska inslag lärare kan använda sig av för att motverka klassreproduktion av eleverna. Teoridelen avslutas därför med en pedagogisk teori som behandlar det sociokulturella perspektivet på undervisning och lärande. Anledningen till att vi valt att fokusera på dessa sociologiska- och pedagogiska perspektiv är att de går att relatera till syftet med arbetet.

2.1 Teoretiska perspektiv: sociologisk forskning

2.1.1 Skolans dolda budskap

Grundskolan i Sverige är obligatorisk och detta medför att alla barn tvingas in i en socialisering som redan på förhand är bestämd hävdar Illich. Skolans främsta uppgift är att lära eleverna de sociala kunskaper och färdigheter som är accepterade i vårt moderna samhälle. Enligt Ivan Illichs teori är skolan en form av förmyndarorganisation (Giddens 2007). Denna institution har utformats till att utföra en tillsyn av eleverna samt att fördela människor till olika yrkesroller. Illich har en kontroversiell och kritisk syn på dagens utbildning och pedagogik. Han menar att skolans främsta uppgift är att få eleverna att anpassa sig till den existerande sociala ordningen som härskar i skolan. Denna ordning lärs inte ut offentligt, utan i skolan finns en dold läroplan vars syfte är att lära barnen deras roll i livet,

}

veta sin plats och vara nöjd med den (Giddens 2007). Det är medelklassbarnen som mest känner igen sig i den dolda läroplanen hävdar Illich, vilket medför att de andra barnen får stora svårigheter i det sociala spelet i skolan. Illichs förslag till lösning för skolan är att avskola den. Genom att avskola samhället menar Illich att jämlikhet och rättvisa kan skipas. Skolan är en institution som bidrar till att klassojämlikheterna består och han anser att man kan göra sig av med den. Illich vill istället införa *pedagogiska strukturer*.

(Giddens 2007 s531) Utbildning skall finnas tillgänglig för alla i offentliga rum och skall utformas efter var och ens behov. Illich vill att utbildning skall organiseras så att det passar individens bakgrund och individens behov för framtiden. Utbildning som bedrivs i dagens skola handlar mer om att lära sig de redan bestämda socialisationskoderna vilket medför att elevernas klassbakgrund blir avgörande för deras skolsituation.

Vi anser att läraren har en viktig uppgift i att anpassa utbildningen efter elevens bakgrund. Om läraren avskolar sin verksamhet och bemöter eleverna utefter var och ens behov kan man motverka att elevernas klassbakgrund reproduceras i skolan. Illichs teori är därför viktig att ha i beaktande när man pratar om elevernas olika uppväxtvillkor och vad detta får för konsekvenser för deras lärande. Den ger upphov till viktiga filosofiska frågor som vad det är vi vill med skolan överhuvudtaget, samt hur skolan bör förändras så att den passar alla elever oavsett bakgrund. I dagens läroplan står det ingenstans beskrivet att skolans uppgift är att fördela elever till olika yrkesroller, så om skolan drivs av en dold agenda är det viktigt att föra fram den i ljuset och analysera vilka de dolda mekanismerna är. Illich belyser samtidigt hur viktigt det är att skolan anpassas till var och en just för att kunna möta de olika behov som individerna i elevgruppen har. En elevgrupp är ju när allt kommer omkring ingen homogen grupp.

2.1.2 Olika förutsättningar för elever i dagens skola

För att kunna delta i skolans sociala spel krävs att eleven skall kunna avläsa de dolda budskapen som finns konstaterar Illich. Enligt Basil Bernstein finns det olika förutsättningar hos barn att avläsa dessa koder i skolan. Utifrån ett konfliktperspektiv studerar han hur de språkliga färdigheterna hos barn ger olika förutsättningar i utbildningssystemet. Barn utvecklar olika *språkliga koder* hävdar Bernstein (Giddens 2007). Bernsteins studie utgår från arbetarklassbarn och medelklassbarn. Barnen i arbetarklasshemmen lever i en släkt eller grannskapsorienterad kultur. I denna miljö tar man vissa normer och värderingar för givna och uttrycker inte dessa i språket. Föräldrarna i arbetarklassen uppfostrar sina barn genom att använda sig av belöningar och bestraffningar för att skapa ett riktigt beteende. Det språk som dessa familjer utvecklar blir enligt Bernstein *ett språk med en begränsad kod* (Giddens 2007). Ett sådant språk är inriktat på att kommunicera kring konkreta upplevelser mer än på diskussioner på en abstrakt nivå. Språket med en begränsad kod inriktas på gruppens normer utan att någon egentligen kan formulera varför de beter sig som de gör.

Barnen i medelklassen får enligt Bernstein lära sig en utvecklad kod, *elaborated code* (Giddens 2007). Bernstein menar att barnen lär sig ett sätt att prata som innebär att ordens betydelse kan anpassas efter vad olika situationer kräver. Medelklassbarnen lär sig använda språket på ett sätt som är mindre styrt av dess sammanhang vilket gör det lättare för dem att generalisera och uttrycka abstrakta idéer. Mammorna i medelklasshemmen använder sig ofta av förklaringar och beskriver varför de agerar på olika vis. Mödrarna i arbetarklasshemmen däremot säger till sina barn på ett direkt vis utan att förklara varför.

Ett exempel på den begränsade koden är att om ett barn ätit för mycket kakor säger mamman från arbetarklassen till barnet att genast sluta äta så många kakor. Bernstein hävdar

}

att mamman från medelklassen istället berättar för sitt barn om de konsekvenser som uppstår av godisätandet, till exempel att det är farligt för tänderna och att man kan få magont.

Bernstein hävdar att barn med en utvecklad kod bättre klarar av de formella krav som skolan ställer. Enligt denna teori har de barn som utvecklat en begränsad kod svårare att hantera det formella språket som finns i skolan. Lärarens sätt att tala till eleverna är viktigt att diskutera enligt Bernsteins teori. Mycket av det som läraren säger kommer att vara obegripligt för barnen eftersom han eller hon använder språket på ett sätt som skiljer sig från vad barnen uppfattar som naturligt (Giddens 2007). Enligt Bernstein teori om de språkliga koderna kommer de barn som har lärt sig en utvecklad kod få större möjligheter till en lyckad skolgång.

Denna teori medvetandegör lärarnas språkbruk och vad detta får för konsekvenser i undervisningen. För att kunna motverka klassreproduktion hos eleverna så måste läraren kunna möta och göra sig förstådd för, samtliga elever som läraren har. Om läraren använder ett språk som inte elever från arbetarklassen förstår så finns det en risk att dessa elever inte känner sig hemma i skolmiljön och en känsla av utanförskap uppstår. Att läraren reflekterat kring vilka signaler det språk som används sänder ut samt hur det uppfattas av elever med olika bakgrund är av vikt för att kunna skapa en skola för alla och därmed för var och en.

2.1.3 Teoriernas anknytning till pedagogen

Olika sociala klasser utvecklar olika sätt att bete sig på och samtala, och detta blir en slags klassmarkör (Bourdieu 2008). I Bourdieus teori om utbildning och fostran⁴ diskuteras hur elevens kulturella kapital påverkar skolprestationerna samt hur utbildningen reproducerar de samhällsklasser som finns. Utifrån ett antagande om att lärarens uppgift är att vidmakthålla denna sociala ordning vill Bourdieu problematisera lärarens roll (Bourdieu 2008). Då skolan vidmakthåller de sociala skillnaderna i samhället så finns det en risk att elever drabbas av kognitiv dissonans och inte känner sig bekväma med att vara i skolmiljön. En kulturkrock som kan uppstå då elever börjar skolan kan ju föra med sig något positivt, men det finns också risk att eleverna med låg klasstillhörighet inte känner att skolan är en plats att utvecklas i eftersom de inte förstår sig på den.

Bourdieu påvisar vikten av att det pedagogiska arbetet på skolan erkänner att det finns ett avstånd mellan sändarens och mottagarens språkliga kompetens.

Det krävs kunskap om hur man tillägnar sig språket i de olika klasserna liksom om de mekanismer i utbildningen som ger vissa, men inte andra, språkformer en slags officiell bekräftelse (Bourdieu 2008). Vi anser att Bourdieus resonemang behöver kompletteras genom att betona vikten av att lärare har olika bakgrund och kommer från olika sociala klasser för att eleverna skall kunna känna sig hemma i skolan. Detta är dock en utbildningspolitisk fråga och hör inte hemma i detta arbete utan vi försöker fokusera på hur skolans innehåll och lärarens förhållningssätt kan användas för att alla elever skall få samma möjlighet oavsett klassbakgrund att lyckas med skolarbetet. Om skolans lärare framöver lyckas arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna så bidrar ju detta antagligen på sikt till att fler lärare med olika bakgrunder får plats på den pedagogiska arenan.

Ur de sociologiska teoretiska perspektiven utkristalliserar sig en bild av viktiga insikter som en lärare måste ha med i sitt pedagogiska arbete. Insikterna innebär en reflektion kring

4 Vi utgår från den svenska översättningen av *La reproduction* (1970). I översättningen *Reproduktionen* (2008) diskuteras i en nyskriven del att Bourdieu var missnöjd med titeln *Reproduktionen* då han trodde att folk skulle tolka detta som om bokens budskap är att utbildningssystemet gör överklassbarn till överklassbarn och arbetarbarn till arbetarbarn osv. Men Bourdieu vill föra fram en diskussion om hur utbildningssystemet kan förändras och istället bidra till att alla elever oavsett bakgrund kan lyckas i skolan.

språkets roll och de dolda mekanismerna som styr skolan. För att motverka att elevernas klassbakgrund påverkar deras chanser att utvecklas och uppnå kunskapsmålen i skolan så anser vi att dessa insikter är avgörande för att läraren skall lyckas med detta arbete.

2.2 Teoretiska perspektiv: Pedagogisk forskning

I de sociologiska teorierna kunde vi se att skolan bidrog med att förstärka klassreproduktionen hos eleverna. Genom att skolan är skapad utefter en medelklassnorm har de barn som kommer från den bakgrunden lättare att anpassa sig till socialisationen i skolan. Barn från andra klasser har svårare att integreras i skolan. I de teorier vi tagit del av finns det ansatser till en diskussion om hur skolan skall göra för att motverka denna problematik (Bourdieu 2008, Illich 2007) men vi anser att det behövs en kompletterande teori som behandlar betydelsen av kommunikation och tydlighet för att få alla elever oavsett klassbakgrund att utvecklas. Att integrera sociologiska perspektiv med pedagogiska innebär att utgå från delar och bilda en större helhet. Det sociokulturella perspektivet är av betydelse för att kunna se vilka pedagogiska förhållningssätt och didaktiska metoder lärare kan använda för att motverka klassreproduktion hos eleverna.

2.2.1 Det sociokulturella perspektivet

Det sociokulturella teoriperspektivet är egentligen en beteckning för flera perspektiv med lite olika utgångspunkter men det finns några centrala drag som förenar dessa. Att försöka sig på att ge en helhetsbild av detta perspektiv är svårt men att föra fram några viktiga nämnare är av vikt för att förstå företrädarnas budskap. *"Lärande har med relationer att göra, lärande sker genom deltagarnas samspel; språk och kommunikation är grundläggande element i läroprocesserna; balansen mellan det individuella och det sociala är en avgörande aspekt på varje läromiljö."* (Dysthe 2001 s 8). Det sociokulturella teoriperspektivet på lärande betonar vikten av att se lärandet i den sociala kulturella kontext som lärandet sker. I det postmoderna liberala samhälle vi nu lever och verkar i betonas individen, och lärandet har utgått från individens behov utan att se till de förutsättningar som individen har och till den kontext som individen finns i. Lärandet står i centrum och analysen är mångfacetterad, men fokus är på den sociala gemenskap som individen ingår i. Dysthe (2001) menar att det kan ses som självklart för alla som försöker lära sig något att läroprocesser både har en inre och en yttre sida, och att de individuella mentala processerna och samspelesprocesserna mellan individen och omgivningen är beroende av varandra. Vad man betraktar som det primära får dock konsekvenser för både inlärningsforskning och praktisk pedagogisk handling hävdar hon. Det sociokulturella perspektivet betonar lärandets yttre sida men innefattar också en inre sida, men samspelet dem emellan är det mest fruktbara att synliggöra enligt detta perspektiv.

Ett centralt inslag handlar om att se ur andras perspektiv. *"Eftersom varje människa uppfattar världen på sitt sätt är vi beroende av att ta andras perspektiv."* (Dysthe 2001 s16) Detta innebär att läraren förutom att utgå från sitt perspektiv dessutom måste lyfta fram hur undervisningen tolkas och uppfattas av eleverna. Att utgå från de lärandes perspektiv handlar om att tillmötesgå de krav, förväntningar och behov som elevgruppen har eller önskar. Förutom att försöka hantera olika perspektiv så handlar det sociokulturella perspektivet om att förändra skolverksamhetens innehåll med betoning på deltagande. Skolans lärare har ofta haft en undervisningstanke som kretsar kring att läraren är aktiv och förmedlar ett innehåll till elever som får rollen som passiva mottagare.

}

Att elever ses som tomma kärl utan förkunskaper eller bärare av intressanta förslag är en orättvis föreställning som kan bli en självuppfyllande profetia hos många elever. Forskning⁵ har visat att genom att förändra undervisningen i en mer demokratisk riktning där lärarna tror på eleverna och deras förmåga att vara aktiva ger goda ämnesresultat. Att gå från en monologisk undervisning till en dialogisk innebär att läraren visar att det livslånga lärandet innefattar läraren själv samt att eleverna och deras förmåga är något att bejaka och tro på.

Lärarens roll är viktig att problematisera. Arbetsrollen är inte för alltid densamma utan förändras i och med att samhället förändras och ställer andra krav. Arbetsrollen kan också förändras av läraren själv genom nya insikter och kunskaper. Att kritiskt granska sin egen roll som lärare är viktigt för att få igång en positiv utveckling som genererar nya ställningstaganden. Att rollen som läraren tar och får är betydelsefull för det pedagogiska resultatet och för att lyckas nå fram till alla elever är en självklarhet.

2.2.2 Lärande genom dialogiska processer

Det finns ingen sociokulturell inlärningsteori eftersom lärandet inte är linjärt. Kunskap är inget som lärs in och lärs ut utan lärandet sker genom den dialogiska processen mellan de personer som interagerar. Detta synsätt bryter med tidigare pedagogiska teorierna som behaviorismen och kognitiva teorier. Alla tre teorierna har behandlat synen på hur motivation och engagemang skapas. Behavioristerna lade stor vikt vid positiv och negativ förstärkning som metod för att få till stånd synliga förändringar. De kognitiva framhöll att alla barn är motiverade så länge de får hålla på med aktiviteter som de själva valt efter intresse. Att skapa motivation och engagemang hos eleverna är viktigt för att lärare skall lyckas med alla sina elever, men vikten av att lyckas motivera de barn som inte får någon stöttning hemma är helt avgörande för att den gruppen skall lyckas med skolan. Det sociokulturella perspektivet visar på att motivation behövs både från skolan och hemmet men att skolan har en stor och viktig uppgift att fylla. Om skolan ser alla elever och lyckas förmedla att de är viktiga för verksamheten och dessutom inbjuder alla elever att vara aktiva deltagare istället för passiva åskådare så kommer motivationen av sig själv. Dysthe hävdar att det gäller att skapa interaktionsmönster och miljöer där individen känner sig accepterad och uppskattad både som någon som kan något och som någon som kan betyda något för andra. Hon påvisar även vikten av att delta i en grupp. Genom att delta i och bli uppskattad i en grupp så ger detta motivation för fortsatt lärande menar hon (Dysthe 2001).

Att synliggöra eleverna och markera att det de har med sig i bagaget är betydelsefullt ger alltså elever, oavsett klassbakgrund, en grund att stå på och ökar motivationen. Att den grupp som saknar stöttning hemma får detta i skolan är viktigt för att dessa elever överhuvudtaget skall kämpa och satsa i skolan. Att arbeta för att stärka elevernas motivation är ett nödvändigt pedagogiskt förhållningssätt för att motverka klassreproduktion hos eleverna.

5 Olgha Dysthe hänvisar till Karsten Hundeides artikel om Ann Browns försök med ömsesidig undervisning där en förändrad deltagarstruktur gav utrymme för utveckling hos lässvaga elever som tidigare tillhörde skolans förlorare. Eleverna fick grundlig träning i strategier som gjorde att de var tvungna att byta den passiva mottagarrollen mot en aktiv roll, dels som lärare för andra elever och lärare, dels som samarbetspartner, och det ämnesmässiga resultatet var förbluffande (Dysthe 2001 s 18).

2.2.3 Centrala teman

Det sociokulturella perspektivet utgår från sex bärande teman.

1. *Lärandet är situerat.*
2. *Lärandet är huvudsakligen socialt.*
3. *Lärandet är distribuerat.*
4. *Lärandet är medierat.*
5. *Språket är grundläggande i läroprocesserna.*
6. *Lärandet är deltagande i en praxisgemenskap* (Dysthe 2001 s 42)

Att lärandet är situerat innebär att lärandet är beroende av den kontext eller det sammanhang där lärandet sker medan det sociala lärandet innefattar att en interaktion med andra är viktigt för att lärande överhuvudtaget skall äga rum. Att lärandet är distribuerat handlar om att alla människor kan olika saker och genom att byta erfarenheter och kunskap med varandra så får alla tillgång till en större helhetsförståelse. Medierat lärande betyder att det behövs verktyg för att få till stånd ett lärande. Verktygen kan vara av många olika slag såsom språk, film, datorer, böcker och en penna. Betydelsen av olika redskap och vad val av redskap får för konsekvenser för att lärande skall ske problematiseras och diskuteras. Lärande som deltagande i en praxisgemenskap handlar om att lärande sker på många olika ställen och på många olika sätt men att en förutsättning är att föra samman människor som får utrymme att delta tillsammans med andra. Att delta betyder inte bara tala utan att handla och göra tillsammans med andra. För att förstå hur barn lär sig behövs det alltså förutom ett individperspektiv även en analys av den sociokulturella kontext som barnet finns i.

Lärandet är beroende av en positiv relation mellan eleverna och läraren. Att försöka se till hela elevens livssituation gör att läraren får de förutsättningar i form av information som behövs för att tillsammans med eleven skapa en pedagogisk atmosfär som ser till eleven som den unika individ han eller hon är. Skolan kan i vissa fall kompensera för sådant som eleven inte får hemifrån.

2.2.4 Elevens proximala utvecklingszon

Lev Vygotskij är en nyckelperson inom det sociokulturella perspektivet. Han utvecklade idén om elevens proximala utvecklingszon (Dysthe 2001). Tanken är att lärare skall se till elevens positiva utveckling och förmåga istället för att fokusera på elevens brister. Han omvärderar synen på eleven och detta innebär att elever som möter detta synsätt även ser på sig själva på ett mer positivt sätt. Att försöka nå elevens proximala utvecklingszon innebär att utgå från det eleven redan kan och sedan försöka lägga ribban så att eleven utmanas och därmed utvecklas så att inlärningsresurserna utnyttjas. Att bara arbeta med ett innehåll som eleven redan kan och är i linje med elevens tidigare nivå främjar inte utveckling och lärande enligt Vygotskij (Dysthe 2001). Att fokusera på vad skolan och lärarna kan göra för att anpassa undervisningen till eleverna är en mer fruktbar ansats än att försöka låta eleverna anpassa sig till undervisningen. Den israeliske psykologen Feuerstein har givit ut en bok (Dysthe 2001 s 144) där han kommer fram till att föräldrars och lärares negativa uppfattningar om en elevs utvecklingsmöjligheter i praktiken innebär att eleven inte får den stimulans som behövs för att utvecklas. Feuerstein hävdar att kulturella uppfattningar eller folkliga diagnoser av barn eller elever kan öppna för att minska utvecklingsmöjligheterna genom den självuppfattning som omgivningen förmedlar till eleven med antingen motivation för förbättring eller med resignation. Att låta elever diagnostiseras antingen av psykolog eller av

}

lärare kan föra med sig något positivt för eleven om den som utreder fokuserar på möjligheter och elevens starka sidor istället för att analysera vilka brister som finns. Att hela tiden ha i åtanke var den proximala utvecklingszonen ligger ger utrymme för en omvärdering av elever som läraren från början sett som svaga eller omotiverade. Enligt Dysthe (2001) innebär detta att pedagogen måste försöka se till att alla elever får en chans även om deras prestationer är svaga, och att man utgår från att det alltid finns en utvecklingszon där elevernas motivation och vilja att prestera kan mobiliseras genom positiv bekräftelse och uppmuntran. Dysthe menar att detta bör vara en av lärarens allra viktigaste uppgifter. Att läraren reflekterar över vilka rollen eleverna tar och får samt vad detta får för konsekvenser för elevernas självbild och självuppfattning är centralt i det sociokulturella perspektivet. Att enbart reflektera kring detta räcker inte utan läraren måste hela tiden problematisera och försöka förändra roller eleven tar som innebär något negativt för henne/honom eftersom detta kan påverka skolprestationen.

2.2.5 Skolans koder

Det sociokulturella perspektivet behandlar även det faktum att skolan består av olika koder och att detta får efterverkningar hos elever som inte förstår eller kan leva upp till lärares förväntningar.⁶ Dysthe (2001) hävdar att elever som kommer från en annan social bakgrund än den som skolan representerar får svårare att förhålla sig till detta och riskerar att bli exkluderad av lärare och kamrater. Denna exkludering innebär att det blir svårare att lyckas med skolarbetet och därmed blir eleven en förlorare i skolsystemet. Det sociokulturella perspektivet sätter läraren som ansvarig för att skapa delaktighet och försöka få alla elever att uppleva en känsla av inkludering. Dysthe (2001) menar att en bra lärare på ett inlevelsefullt sätt skapar ett intersubjektivt rum som inkluderar alla elever så att dessa känner sig trygga och kan kommunicera lätt och naturligt.

Det sociokulturella perspektivet fokuserar även på de ramar som styr undervisningen i klassrummet eller i det intersubjektiva rummet som det också kallas. Koderna som nämnts tidigare samverkar med skolkultur, redskap, organisering av klassen, deltagarstruktur, lektionens tema m.m. Hur läraren t.ex. organiserar bänkarna i ett klassrum samt vilka elever som får samarbeta med varandra får konsekvenser för lärandet hävdar Dysthe (2001). Att reflektera över de val lärare gör, försöka se syftet med valen som görs och kritisera samt förändra ramarna om de exkluderar ger utrymme för att sprida den sociokulturella dialogen.

Den sociokulturella teorin innebär att kritiskt granska sig själv som lärare och försöka utvecklas och förstå att det livslånga lärandet även gäller läraren själv. Den sociokulturella teorin är ett användbart pedagogiskt förhållningssätt i kampen för en likvärdig skola för alla och erbjuder didaktiska metoder som bidrar till att skapa en skola som aktivt motverkar klassreproduktion hos eleverna. De ovan behandlade teorierna innebär att vi kan se mönster och samband och bidrar till att sätta ord på det som lärarna som vi intervjuat utvecklade. Dessa teorier lyfte de intervjuade lärarnas beskrivningar till en metanivå och bäddade in lärarnas yrkesspråk i ett fackspråk, nödvändigt för att kunna analysera deras beskrivningar. Mer om intervju som metod följer i kommande kapitel.

6 Dysthe (2001) hänvisar till olika sociologer men tydliggör inte från vilken sociologisk forskning hon hänvisar till. Hon menar att vad barn lär sig i skolan är att gå i skolan. De sociologer hon hänvisar till hävdar att barnen lär sig ett "spel" eller en diskursiv praxis med egna koder eller genrer som inkluderar en mer eller mindre dold agenda som handlar om vilka de är och hur man skall förhålla sig till varandra, hur man ska svara och vilken stil man ska använda i förhållande till läraren. I denna dolda agenda finns även direktiv hur man ska klä sig och uppträda. Vi anser att den sociologiska forskning som Dysthe hänvisar till har samma bevekelsegrunder som både Illichs och Bernsteins teorier.

3. Metod och undersökningsdesign

Vår undersökning syftar till att förstå hur lärarna tolkar klasstillhörighet hos eleverna och hur de hanterar klassreproduktionens problematik i skolan. Utifrån intervjuer med lärare vill vi få insikt i hur lärarna tänker kring klassfrågor och om de medvetet arbetar med detta idag.

Vi kommer att undersöka hur läraren ser på sina möjligheter i sitt yrke att motverka klassreproduktionen i skolan. Efter en noggrann övervägning har vi valt intervjuer som vår metod. Enkäter, observationer eller strukturerad intervju anser vi inte ger det djup som vår valda metod ger samt är svåra att använda då våra frågeställningar är komplexa till sin karaktär och kräver dialog och ett aktivt meningsutbyte.

3.1 Kvalitativ intervju

Vi har valt kvalitativ intervju som intervjumetod eftersom vi vill ha så utförlig information som möjligt. Kvalitativ intervju möjliggör att få ta del av de intervjuades vardagliga erfarenheter (Metodpraktikan 2002) och hur lärarna tolkar klass och vilka pedagogiska förhållningssätt som de anser kan motverka klassreproduktion hos eleverna. Vi får samtidigt möjlighet att se hur intervjupersonerna utvecklar de begrepp vi använder oss av. Det ämne vi valt går inte att svara kortfattat kring utan är beroende av en interaktion mellan forskare och intervjuperson. Denna interaktion blir möjlig med intervju som metod då forskare och intervjuperson får möjlighet att samtala i dialogform. Vi är medvetna om att denna metod är tidskrävande och kräver mycket efterbehandling eftersom textmassan blir omfattande men anser att denna metod är mest användbar för att få svar på våra frågeställningar.

Intervjuerna har bestått i att tio lärare har intervjuats på sin arbetsplats. Lärarna arbetar på tre olika skolor, en skola på landet, en i en mindre stad och en i en storstad. Att vi valt tre olika skolor beror på att vi vill ha en bredd för att få en så heltäckande bild som möjligt. Olika skolor har olika elevsammansättning så det kändes viktigt att inte enbart begränsa studien till en skola. Anledningen till att vi intervjuat lärarna på deras arbetsplatser beror på att vi velat träffa dem på en för dem trygg hemmaplan. Vi har intervjuat fem lärare var för att spara tid men bearbetningen av det insamlade materialet har vi gjort tillsammans. Intervjuerna har spelats in på band och löpande anteckningar med penna och papper har skett under samtliga intervjuer vilket möjliggör en gemensam uppföljning av materialet. Varför vi valt att intervjuat tio lärare är att vi anser att materialet blir tillräckligt omfattande för att kunna behandla under ramen för detta examensarbete.

Intervjufrågorna har varit korta och tydliga till sin karaktär och vi har varit intresserade av utförliga svar för att få en förståelse för hur de olika lärarna resonerat. Intervjufrågorna knyter an till undersökningens frågeställningar. Intervjufrågorna vi utgått från har vi gemensamt skapat i ett särskilt frågeformulär och sedan gjort en pilotstudie d.v.s. testat den på två lärare för att se om det varit något vi behövt förändra vad gäller frågornas struktur eller utformning. Stukát (2005) hävdar att det är av stor vikt att undersökningsinstrumentet, i vårt fall intervjufrågor, provas flera gånger innan man går ut med frågorna till hela undersökningsgruppen. Pilotstudien innebar att vi fick ompröva formuleringen på en intervjufråga för att inte missförstånd hos de intervjuade skulle uppstå. Hänsyn har tagits till intervjuareffekten på så sätt att inledningsfrågorna fått syftet att skapa god stämning medan de tematiska och uppföljande frågorna varit till för att få svar på vår undersökning. Sammanställning av intervjuerna har vi utfört tillsammans för att inte missa någon viktig information. Vi har försökt kategorisera den information som framkommit i intervjuerna för

}

att sedan kunna analysera innehållet. Nedan i intervjuguiden finns en presentation av de intervjufrågor vi utgått från.

3.2 Intervjuguide

Här presenterar vi de tre intervjufrågorna vi ställt då vi intervjuat lärare. Intervjufrågorna ger svar på uppsatsens frågeställningar som står beskrivna under syfte. Efter denna intervjuguide övergår vi till att diskutera studiens validitet och reliabilitet.

- Intervjufråga ett lyder: tänker du på att elever har olika klassbakgrund när du arbetar som lärare? Hur tänker du i så fall? Denna intervjufråga ställer vi eftersom vi med den får information om lärarens grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund. Lärarens medvetenhet om klasstillhörighet är av vikt att diskutera då den pedagogiska ansatsen i denna studie handlar om att se lärandet i den sociala kontext som lärandet sker (Dysthe 2001). Enligt den pedagogiska teori vi utgår ifrån är det elevernas erfarenheter och deras bakgrund som utgör grunden för hur pedagogiken i klassrummet skall utformas och läraren måste då ha en förförståelse om elevernas liv utanför skolan. Läraren måste ha kunskap om hur elevers klasstillhörighet påverkar deras språkliga förmåga och deras sociala beteende hävdar de sociologiska teorier om utbildning och ojämlikhet som vi tagit del av (Bourdieu 2008, Illich 2007, Bernstein 2007). Vi anser att denna intervjufråga besvarar uppsatsens frågeställning: hur tolkar lärarna elevernas klasstillhörighet?
- Intervjufråga två lyder: anser du att du som lärare kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna? Om, hur och på vilka sätt? Denna intervjufråga handlar om lärarens hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet. Vi vill i vår studie lyfta fram lärarens roll i diskussionen om hur klassreproduktionen hos eleverna kan motverkas. Läraren har en central roll i det sociokulturella perspektivet. Vår studie utgår från denna pedagogiska teori för att finna svar på hur läraren kan arbeta konkret i klassrummet för att motverka att elevers klassbakgrund påverkar deras skolsituation. Då läraren aktivt organiserar sin undervisning och undervisningsrummet så att alla elever känner att de kan delta i klassrumdialogen ökar elevernas chanser att uppnå kunskapsmålen (Dysthe 2001). Utbildningen i dagens skola handlar om att eleverna skall lära sig de dolda koder som finns i skolan (Giddens 2007). För att säkerställa att vissa elever, med en klassbakgrund som inte stämmer överens med den som dominerar i skolan, skall få en likvärdig utbildning krävs att läraren arbetar med att vara tydlig och utgår från eleverna. Denna intervjufråga besvarar uppsatsens frågeställning: hur hanterar lärarna reproduktionen av elevernas klasstillhörighet idag?
- Intervjufråga tre lyder: Finns det några för lärare pedagogiska förhållningssätt och didaktiska metoder att tillgå för att i undervisningen se till att alla elever får lika möjligheter att utvecklas oavsett klassbakgrund? Om, vilka? Intervjufråga tre ställs för att få svar på vilka didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna. Genom lärarens agerande kan alla elever nå högre utvecklingsnivåer hävdar den sociokulturella teoretikern Vygotskij. Med vår tredje intervjufråga vill vi se om och i så fall hur lärarna möjliggör detta pedagogiska antagande i praktiken. Genom att använda olika verktyg, vilket kan sägas vara olika undervisningsmetoder (Dysthe 2001) ges eleverna en större möjlighet till att lyckas i

skolarbetet hävdar Dysthe. I intervjuerna med lärarna i vår studie hoppas vi kunna få konkreta förslag på metoder som kan användas av lärare i framtiden för att bryta med hur utbildningen idag reproducerar de samhällsklasser som finns (Bourdieu 2008).

3.3 Validitet

”Validitet brukar anges som hur bra ett mätinstrument mäter det man avser att mäta.”

(Stukát 2005 s 126) Den interna validiteten anser vi vara hög eftersom våra intervjuer gav mycket användbar information kring hur lärare resonerar kring klass och vilka pedagogiska förhållningssätt lärare kan använda sig av i sin dagliga verksamhet för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Lärarna vi intervjuade använde ofta ett praxisnära språk och relaterade till den praktiska pedagogiska undervisningen. Intervjugruppens storlek begränsades till tio personer eftersom tidsramen för detta arbete begränsar val av en större grupp. Efterbearbetningen är av sådan omfattning tidsmässigt att en större grupp skulle innebära att vi inte kunnat tränga in på djupet på samma sätt som vi nu gjort.⁷

Intervjuerna gick till på så sätt att vi åkte till tre olika skolor och valde ut sammanlagt tio behöriga lärare som alla arbetade heltid och med dessa bestämde en tid för intervju. Vi var noga med att presentera syftet med intervjun så att de tillfrågade fick chans att ta ställning till om de var intresserad av att delta. Samtliga var intresserade av att delta. Vid intervjutillfällena uppstod ett bortfall eftersom en intervjuperson inte längre var intresserad av att medverka i studien med hänvisningen till tidsbrist. Konsekvensen av detta blev att vi fick skaffa ytterligare en lärare att intervjua. Vad gäller den externa validiteten anser vi att vår studie är alltför begränsad för att generalisera utifrån. Urvalet är visserligen representativt men undersökningsgruppen är förhållandevis liten. Vi anser att våra resultat är viktiga men att generalisera och säga att detta resultat skulle gälla hela lärarkåren går inte. Detta är en begränsning och svaghet med vår studie eftersom ett större urval hade gett möjligheten att generalisera på ett helt annat sätt. Hade vi haft möjlighet att intervjua en mycket större grupp så hade vi kunnat generalisera och säga att våra resultat gäller för hela lärarkåren.

3.4 Reliabilitet

Reliabiliteten mäter om de resultat vi kommit fram till är trovärdiga. *”Reliabilitet kan översättas med hur bra mitt mätinstrument är på att mäta hur skarpt eller trubbigt det är.”* (Stukát 2005 s 125) Eftersom frågorna i intervjuerna går att koppla till både syfte och frågeställningar så anser vi att reliabiliteten är hög. Vid intervjuerna har vi försökt att inta en så neutral position som möjligt för att inte styra intervjusvaren. Vi har intervjuat lärarna på deras arbetsplats för att de skall känna sig så bekväma och trygga som möjligt. Eftersom lärarna blivit intervjuade en och en finns det inget utrymme för deltagarna att bli påverkade av varandra. Att de intervjuade svarat sanningsenligt anser vi är troligt men detta går endast att spekulera kring. En försöksperson ville inte delta vid intervjutillfället men detta bortfall anser vi inte påverkade resultatet av studien. Bortfallet kompensades genom att intervjua en annan lärare så datamängden minskade inte.

⁷ Stukát (2005) hävdar att det är svårt att ange vilket antal personer som är lämpligt för en kvalitativ studie eftersom tanken med dessa studier är att försöka upptäcka okända mönster och sätt att resonera vilket innebär att arbetet blir väldigt tidskrävande ju fler intervjupersoner som deltar. Stukát menar att man får försöka uppskatta arbetsinsatsen och sätta det i relation till uppsatsens omfattning vilket vi anser oss ha gjort då vi valt att intervjua tio lärare.

De etiska principerna kring undersökningen har följts både vad gäller informationskrav och samtyckeskrav samt krav på konfidentialitet. De personer vi intervjuat har informerats om vad syftet med studien är samt att medverkande är frivilligt. De intervjuade har alltså också fått reda på att de haft möjlighet att bryta när som helst under intervjuens gång samt att det inte går att identifiera de intervjuade i efterhand. Vi har också tagit hänsyn till nyttjandekravet vilket innebär att den information som samlats in endast får användas för forskningsändamål (Stukát 2005). Intervjupersonerna har fått information om att intervjuerna kommer att användas i detta examensarbete. Sammanfattningsvis anser vi att reliabiliteten är hög. Nedan följer en sammanställning av våra resultat.

4. Resultat

Vi kommer att presentera undersökningens resultat på följande sätt. Intervjupersonerna är kodade med nummer ett till tio eftersom de etiska principerna kräver anonymitet. De tre frågorna i intervjuguiden utgör var sitt tema och de ställs för att kunna besvara frågeställningarna i vår uppsats. Vi avslutar resultatdelen med en resultatanalys. Följande teman utgår vi från:

- Grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund.
- Lärares hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet.
- Didaktiska metoder och förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna.

4:1 Grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund

Lärarna beskriver sin medvetenhet om elevers klassbakgrund genom att ange vissa påtagliga indikationer hos eleverna. Elevernas hemförhållande och hur eleverna hanterar skolans sociala koder beskrivs också av intervjupersonerna. Vi kommer nedan att beskriva innebörden av dessa tre dimensioner.

4:1.1 Indikationer på elevers klassbakgrund

Åtta av tio intervjuade lärare tänker på att eleverna har olika klassbakgrund. Av de åtta lärare som tänker på elevernas klassbakgrund säger tre lärare att de gör detta varje skoldag. Dessa åtta lärare märker detta på så sätt att eleverna använder språket på olika sätt och hur de hanterar hela skolsituationen samt hur de beter sig gentemot varandra.

– Lärare 1: *”Elevernas klasstillhörighet styr alltifrån deras rolluppsättning till deras identitet så det är någon att begrunda varje dag i lärargärningen”.*

– Lärare 5: *”Vissa elever har svårare att diskutera med sina kamrater. Då det uppstår konflikter tar dessa elever alltid till handkraft på grund av att de inte har de språkliga förutsättningarna för att diskutera och reflektera, detta märks tydligt i klassrummet också”.*

Lärarna nämner även att motivationen och drivkraften skiljer sig mellan olika elever och detta har att göra med elevernas klasstillhörighet.

}

- Lärare 9: *"De elever som har störst motivation och som presterar bäst är de elever som har föräldrar som aktivt tar del av och engagerar sig i skolarbetet. Detta har jag tydligt märkt genom åren i mitt jobb"*.

Lärarna kan även se på elevers kläder vad de har för klasstillhörighet. Vissa elever har inte ens kläder anpassade efter årstiderna hävdar de intervjuade lärarna.

- Lärare 6: *"En elev som jag haft hade endast en tjock tröja på sig en hel vinter och efter kontakt med mamman fick jag reda på att hon inte hade råd att köpa en jacka till sitt barn just denna vinter"*.

I intervjuerna framkommer att det är av vikt att läraren är medveten om klasstillhörigheten hos eleverna.

- Lärare 8: *"Klasstillhörigheten är inte statisk utan mer av processkaraktär tycker jag, så det går att motverka att elever fastnar i förutsägbara mönster genom att man är medveten om detta"*.

4.1.2 Elevers hemförhållanden avgör skolprestationen

Lärarna märker att stökiga elever ofta har oroliga hemförhållanden. De som inte är motiverade eller ser meningen med skolan har ofta föräldrar som inte heller anser skolan vara viktig. Flera lärare anser att detta märks dagligen i skolarbetet. Vissa elever har en större drivkraft för skolan än andra hävdar de intervjuade lärarna. Lärarna ser att föräldrar som är engagerade i sina barns skolgång är de som har en högre utbildning och mer kvalitativa jobb.

– Lärare 5: *"Elever som inte lyckas strukturera sitt skolarbete vad gäller läxor eller att ta med material till lektionerna eller komma i tid har ofta dålig stöttning i sin hemmiljö"*.

– Lärare 4: *"Det blir väldigt svårt och frustrerande att försöka motivera och stötta denna elev då föräldrarna i princip motverkar skolan"*.

– Lärare 2: *"Ett tydligt mönster är att elever med låg självkänsla och mer splittrad självbild kommer från trasiga hemförhållanden och jag som lärare är viktig för att se till att skolan blir en positiv miljö för dessa elever"*.

4.1.3 Skolans sociala koder

Det märks tydligt att vissa elever klarar av hela skolsituationen bättre än andra. Det kan vara en nackdel för elever att inte förstå eller anpassa sig till de dolda sociala reglerna som finns i skolan. De dolda reglerna som lärarna hänvisar till handlar om hur man skall bete sig mot varandra, komma i tid till lektioner och uppföra sig lugnt och sansat. Om eleverna har svårt att anpassa sig till dessa regler eller koder uppträder de ofta oroligt och bråkigt. Dessa elever blir stämplade av de andra eleverna som stökiga och dumma och de intervjuade lärarna hävdar att det är svårt att bryta detta.

}

- Lärare 4: *"Vissa elever verkar trivas bättre i skolmiljön och anpassar sig väldigt snabbt medan andra aldrig kan förstå de sociala koder som finns i skolan"*.
- Lärare 2: *"Att gå i skolan är inte bara att lära sig om matte och geografi, det handlar också om att förstå skolans spelregler"*.
- Lärare 9: *"Elever som kommer från hem där föräldrarna inte är så aktiva i sina barn och som inte själva gått i skolan så länge har det svårare att acceptera de krav som ställs i skolan"*.
- Lärare 10: *"Eleverna som är stökiga försvarar sig mot de andra genom att fortsätta att vara stökiga och obstinata, och de blir ofta utvisade från klassrummet. Detta resulterar i att dessa elever kommer efter i skolarbetet och har svårt att nå upp till målen"*.

4.1.4 Frånvaro av klassanalys

Två lärare tänker inte på att eleverna har olika klassbakgrund. Den ena läraren anser att alla elever är olika och har olika förutsättningar men att det skulle finnas olika klassbakgrunder ställer sig läraren osäker kring. Läraren tänker inte på detta utan anser att lärare skall fokusera och tänka på undervisningen istället för på elevernas olika bakgrund. För de lärare som inte ansåg att elevens klassbakgrund var av vikt framstår elevernas fysiologiska villkor som viktigare än deras sociala bakgrund.

- Lärare 3: *"För mig innebär det att arbeta som lärare främst att verka för att skapa en så bra undervisning som möjligt och detta gör man bäst genom att lägga ner tid på och utveckla innehållet på lektionerna"*.
- Lärare 7: *"Elevens bakgrund inte är intressant. Klassfrågan är förlegad och det är inget jag reflekterar över. Förr fanns det klasskillnader men dessa har mer eller mindre suddats ut i dagens moderna samhälle"*.
- Lärare 3: *"Det finns svaga elever och det har att göra med deras lägre inlärningsförmåga, inte deras bakgrund anser jag"*.

Den andra läraren har aldrig reflekterat över vilken klassbakgrund eleverna har. Läraren anser att det viktigaste är att se till individen och inte låta sig påverkas av allt runt omkring. Genom att läraren strävar efter att alla individer var och en för sig skall få den bästa utbildningen och kunskapen så medverkar läraren till att alla elever känner sig välkomna i skolan.

- Lärare 7: *"Eleverna har ett val, vill de bli duktiga i skolan så måste de själva bestämma det och inte deras föräldrar eller omgivning"*.

4:2 Lärarens hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet

Här redovisar vi hur lärarna uppger att de hanterar elevers klassbakgrund och om de anser att de bör agera för att motverka elevers klassreproduktion.

4.2.1 Lärarens agerande i klassrummet

Åtta av tio lärare anser att de kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna. De resonerar dock på lite olika sätt. I vissa fall ser vi liknande gemensamma nämnare i deras beskrivning medan det i vissa fall är unika utsagor som berättats för oss. Lärarna resonerar utifrån att skolan är en integrerad del av samhället och dess roll inte är att lösa stora samhällsproblem. Elevernas olika klasstillhörighet beror på hur väl föräldrarna lyckats med utbildning och arbetsmöjligheter men att säga att detta enbart är en politisk fråga är att kapitulera menar de. Skolan och lärarna kan inte ändra på rådande strukturer men lärarna hävdar att undervisningen kan förändras så att den kommer alla till del.

- Lärare 6: *"I grunden handlar det om att ta elevernas perspektiv, att lyssna och stötta samt att motivera"*.

- Lärare 8: *"Vid enskilt arbete eller grupparbete kan ju läraren inrikta sig på att ge mer handledning till svaga elever än vad man ger de övriga eleverna"*.

- Lärare 1: *"Läraren kan se till att svaga elever som inte har så bra förutsättningar hemifrån får samarbeta med elever som har lättare för skolan så att de får hjälp av inte bara läraren utan också av andra elever"*.

Att lärarens aktiva roll får konsekvenser för elevernas prestationer framgår i intervjuerna. En aktiv lärare innebär att styra upp eleverna i vissa situationer och samtidigt våga förändra och utmana elever samt sig själv som lärare. Genom att anpassa undervisningen så att alla elever får tydliga direktiv vad de skall göra under lektionen samt att fundera över hur den fysiska placeringen i klassrummet ser ut banar man väg för en positiv förändring.

Det är viktigt att reflektera kring var de så kallade "stökiga" eleverna placeras samt att undervisningen utgår från att försöka få alla elever delaktiga. Läraren måste vara aktiv, ställa frågor och använda undervisningsmetoder som är både praktiska och teoretiska för att på så vis få elever som kommer från de samhällsklasser som oftast ser ner på utbildning och skola att känna sig delaktiga. Lärarna anser att klassreproduktion kan ha att göra med lärarens förväntningar på eleverna. Det är även viktigt att läraren är tydlig. De elever som är svåra att motivera och ofta uppträder oroligt i klassrummet behöver en tydlig struktur samt en lärare som förklarar på många olika sätt. Lärare kan skriva tydliga instruktioner på tavlan samt låta eleverna vara mer delaktiga i genomgångarna. Då eleverna får chans att berätta om sina egna erfarenheter och intressen blir eleverna mer intresserade och aktiva i skolarbetet.

- Lärare 5: *"När jag instruerar klassen på endast ett sätt har detta resulterat i att vissa elever blir oroliga. Dessa börjar prata och syssla med annat. Då jag senare suttit och pratat enskilt med eleverna efteråt har det framkommit att de inte har förstått vad jag har berättat"*.

}

- Lärare 1: *"Då jag omformulerade min undervisning och skrev tydligt på tavlan vad som skulle hända under lektionen upplevde jag att de flesta eleverna blev delaktiga i arbetet".*

- Lärare 10: *"Att låta eleverna välja sittplatser själva eller välja samarbetspartner vid grupparbeten är att inte ta sitt ansvar som lärare. Om elever väljer själva så uppstår en onödig nivågruppering som inte gynnar de som har det svårt".*

- Lärare 8: *"Om skolan och vi lärare lyckas nå fram till svaga elever och får de motiverade så motverkar vi ju gamla klassmönster. Att alla elever lyckas med skolarbetet och får en bra självkänsla är ett viktigt ansvar som skolan och lärare har".*

- Lärare 2: *"Många gånger kan lärare säga att det är elever som har problem och att det är deras eget fel men det är bättre att vi lärare frågar oss hur vi kan förändra undervisningen så att alla elever får chans att utvecklas".*

- Lärare 9: *"Jag tror att läraren måste vidga sig från sin ofta medelklassbakgrund och försöka se att alla elever är olika och har olika förutsättningar".*

Vikten av många kompetenser hos läraren kom fram i intervjuerna. Att vara kunnig i psykologi, pedagogik och sociologi anser lärarna är nödvändigt för att kunna motverka klassreproduktion. Att enbart arbeta ensidigt med ämneskunskap är ingen väg att gå, utan i intervjuerna framkom att lärarna måste se till elevens personliga och sociala sidor för att synliggöra för sig själv hur arbetssätt och innehåll kan främja en utveckling.

- Lärare 4: *"Det handlar också om att motivera och stärka elever som har tunga hemförhållanden och att samtidigt kunna vara varm och stödjande och visa att jag finns till för elevens skull".*

Hur läraren utformar hemuppgifter är viktigt. I intervjuerna framkom att skolan allt för ofta utgår från att alla elever inefattas av samma medelklassnorm som lärarna själva ofta är en del av och ger eleverna uppgifter som de själva skulle klara av. Men när allt kommer omkring har inte alla elever föräldrar som kommer från medelklassen. Det finns stora skillnader i hur elevernas föräldrar förstår de uppgifter som eleverna får med sig hem från skolan.

- Lärare 1: *"Jag utformar läxor på många olika vis. Efter att ha upptäckt att vissa elever inte får någon hjälp försöker jag att ge dessa elever enklare läxor eller uppgifter som de kan arbeta med i skolan istället".*

- Lärare 4: *"På vår skola har vi läxhjälp varje tisdag, då får de elever som inte har föräldrar som kan hjälpa dem med läxor en chans att jobba med sina läxor. Vi betonar att alla kan komma till läxhjälpen för att få mer fritid vilket gör att vissa inte skall känna sig utpekade för att de går på denna extra insatta åtgärd".*

4.2.2 Lärarens förhållningssätt

Tre av de åtta lärarna anser det är viktigt att inte fokusera på stereotypa uppfattningar om elevernas klassbakgrund, eftersom detta kan generera fördomar. Om en lärare tror att en elev inte kommer att klara av att nå kunskapsmålen bara för att eleven har så svåra hemförhållanden så kan detta leda till en självuppfyllande profetia. En lärare får inte förutse

}

elevens misslyckande utefter elevens hemförhållande. Läraren kan istället bidra till att de elever som har svårare för att anpassa sig till skolans strukturer får en bra utbildning.

- Lärare 2: ”Att reflektera kring vad man som lärare gör och varför och vad detta får för konsekvenser för resurssvaga elever är förmodligen det mest fruktbara förhållningssättet”.

- Lärare 8: ”Jag anser att elevernas förförståelse, intressen och frågeställningar måste få styra undervisningen istället för att läraren styr allt själv. Om jag som lärare vågar bjuda in eleverna i den demokratiska dialogen möjliggör jag till elevinflytande på många sätt och en chans för svaga elever att göra sin röst hörd”.

4.2.3 Individens ansvar

Två av tio lärare ansåg inte att de som lärare kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Den ena läraren anser att detta med klass inte är något som lärare behöver fundera kring men att alla elever har olika behov av stödåtgärder håller läraren med om. Läraren skall arbeta så att alla elever känner sig välkomna i skolan och de svagare eleverna skall få hjälp med specialundervisning.

-Lärare 3: ”Som lärare kan jag inte göra så mycket åt att vissa elever är svagare än andra, det får speciallärare ta hand om”.

-Lärare 7: ”Att ändra sin undervisning genom att nivågruppera innebär att undervisningen blir differentierad och det mår inte eleverna bra av”.

Det är bättre att de elever som inte klarar av en stor grupp får hjälp av specialpedagoger i mindre grupper. Specialpedagogerna är duktiga på att handskas med den sortens elever menar denna lärare. Den andra läraren ansåg att klassreproduktion är något helt naturligt eftersom varje individ har egna specifika utvecklingsmöjligheter. Individens val är det viktigaste och om då denna person fortsätter att arbeta med det som dennes föräldrar gjort finns det ingen som helst fara med det. Läraren har lyckats om individen har uppnått sina egna mål.

4:3 Didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna

Åtta av tio lärare anser att det finns didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som läraren kan använda för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Vi har valt att presentera, enligt de intervjuade lärarna, de viktigaste och mest användbara didaktiska metoderna och förhållningssätten.

- Lärare 8: ”Elever med låg klasstillhörighet behöver en tät samverkan mellan skola och hem för att stärkas och känna tilltro till skolan. Om föräldrarna inte ser skolan som viktig så försöker en professionell lärare börja med att motivera föräldrarna till att ändra synsätt så att det inte påverkar deras barn negativt”.

- Lärare 10: ”Olika föräldrar och olika elever behöver olika lösningar och om läraren försöker se alla elever så får man vara beredd på att vara flexibel och våga utmana sig själv och sin egen förståelse”.

}

- Lärare 4: *"Det sociokulturella teoriperspektivet som inpräntades under studietiden är ett viktigt redskap att använda sig av eftersom detta perspektiv ger en helhetsförståelse kring hur läraren når fram till alla elever och utmanar dem på rätt sätt"*.

- Lärare 8: *"Många lärare har enbart katederundervisning i monologform och detta arbetssätt gynnar inte elevernas lärande eftersom eleverna har olika förförståelse och de måste utmanas på olika sätt"*.

- Lärare 2: *"Det är nödvändigt att försöka finna vad varje elev redan kan och sedan arbeta med anpassat material så att alla elever utvecklas utifrån den nivån där de redan befinner sig"*.

- Lärare 6: *"Läraren kan utforma material och bedriva en undervisning som är på olika nivåer och på så sätt nå fram till alla. Det är viktigt att utgå från elevernas egna erfarenheter eftersom detta ger motivation till skolarbetet"*.

- Lärare 1: *"Det finns inget som säger att de elever som har akademiska föräldrar är smartare än andra elever. Eleverna har däremot olika förutsättningar. Barn som kommer från arbetarklasshem kan också lyckas bra i skolan. För att detta ska ske krävs att jag som lärare är aktiv och utformar min undervisning så att den passar alla elever oavsett vilken stöttning de får hemma"*.

- Lärare 6: *"Lärarens förhållningssätt är avgörande för hur elever skall utvecklas. Att börja med enkla uppgifter som syftar till att få med sig alla för att sedan våga utmana sina elever ger bättre studieresultat"*.

- Lärare 2: *"Jag har valt att arbeta aktivt med ett varierat arbetssätt. Framförallt använder jag värderingsövningar och rollspel. Eleverna blir aktiva och nya tankar och värderingar väcks. Dessa arbetsformer fungerar väl eftersom man då kan använda sig av elevernas olika erfarenheter i undervisningen. Att eleverna har olika bakgrunder blir till något positivt i en övning som handlar om att se olikhet i syfte att främja förståelse för mångfald"*.

- Lärare 5: *"I vårt arbetslag har vi provat att arbeta med drama. Då eleverna får använda sig av drama som komplement till skrift kan de få en chans att uttrycka både sina egna känslor men de tillägnar sig även nya kunskaper. Vi har känt att olika uttrycksformer bidrar till att alla elever oavsett klassbakgrund får en ärlig chans att känna sig inkluderande i undervisningen"*.

Två lärare anser inte att det finns några didaktiska metoder eller pedagogiska förhållningssätt för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Den ena av dessa lärare anser att elever som inte klarar den ordinarie undervisningen behöver få gå i en mindre grupp för att få den hjälp som behövs. Att enbart resurser skall läggas på stödundervisningen anser läraren är orättvist eftersom elever som är duktiga också måste få ta del av satsade resurser så att de också utvecklas optimalt.

- Lärare 3: *"Om elever inte mår bra för att de har det jobbigt hemma eller upplever brister i sin hemmiljö så skall eleverna erbjudas möjlighet att uppsöka skolans kurator och få relevant hjälp där. Jag anser att en lärare skall undervisa och kuratorn skall ha hand om elever som behöver omsorg"*.

}

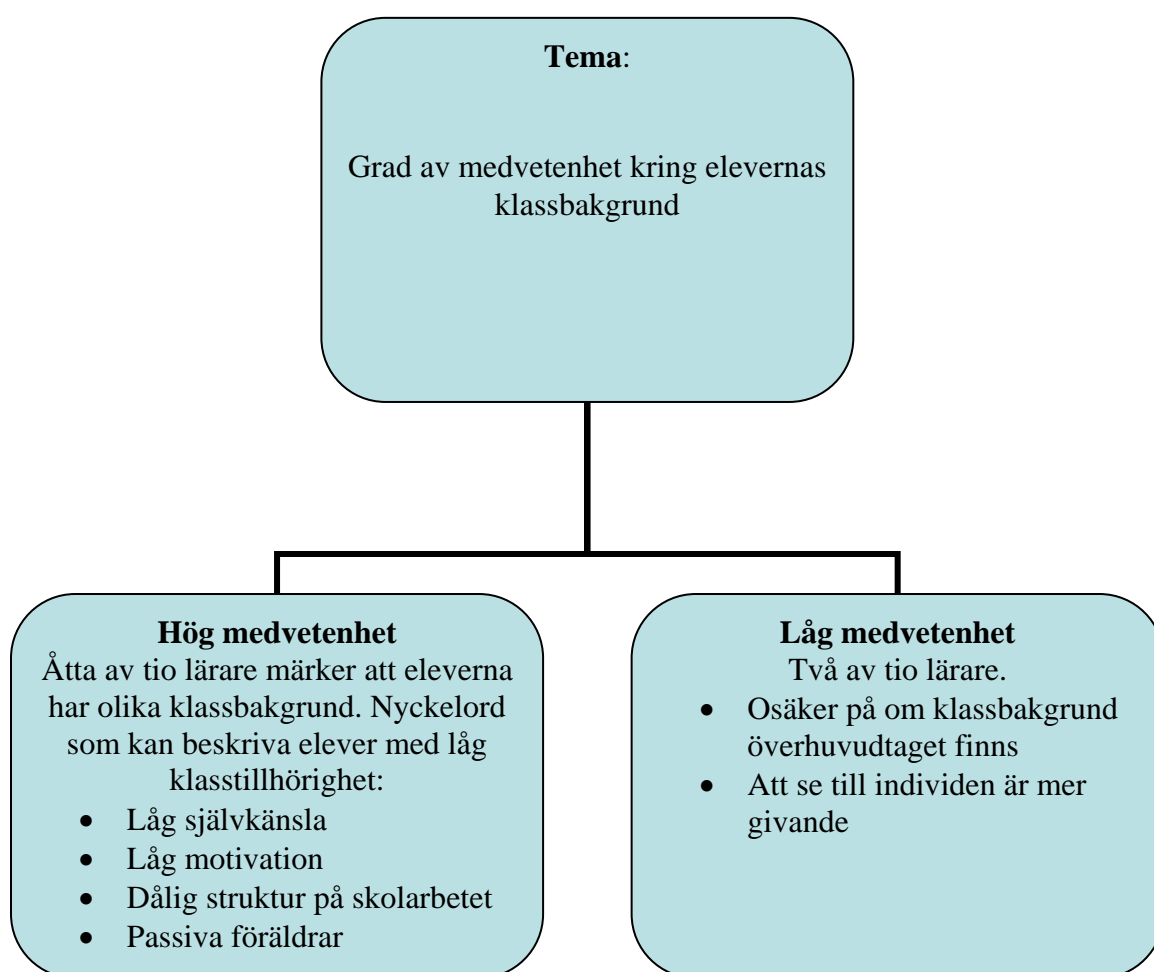
Den andra läraren hävdar att de viktigaste pedagogiska förhållningssätt som en lärare skall använda sig av är att möta den enskilda eleven utefter vad denne har för motivation och mål. Det är den enskilde eleven som måste hjälpas och få anpassat material utefter sin nivå. Det finns flera elever i dagens skola som är stökiga och svårmotiverade och dessa måste lära sig att anpassa sig efter skolans regler, annars blir det kaos i skolan. Dessa elever måste få extra hjälp eftersom de i regel är ”svaga” elever. Det skulle inte hjälpa med förändrad pedagogik i klassrummet för att få de stökiga och svårmotiverade eleverna att bli mer aktiva.

– Lärare 7: ”Om en elev inte uppför sig på lektionen skall denne visas ut. Dålig motivation och uppförandet har att göra med elevens individuella val och handlingsmönster”.

5. Resultatanalys

För att underlätta för läsaren har vi här valt att analysera varje temafråga i resultatet för sig. Vi inleder med att schematisk summera varje temafråga i form av en överskådlig tankekarta. I kommande kapitel, slutdiskussion, väver vi ihop de olika delarna samt kopplar till våra frågeställningar och vårt syfte.

5.1 Schematisk tankekarta

Tema:

Lärarens sätt att hantera elevernas
klassbakgrund i det dagliga
pedagogiska arbetet

Aktiva åtgärder

Åtta av tio lärare uppgav olika
åtgärder såsom:

- Lyssna, stötta och motivera
- Ge tydliga direktiv angående lektionsstruktur
- Utformning av hemuppgifter
- Inte förutsätta att alla elever delar samma verklighet
- Mer handledning till svaga elever än vad man ger övriga
- Fysisk placering i klassrummet

Inga åtgärder

Två av tio lärare ansåg att de inte
kan arbeta för att motverka
klassreproduktion hos eleverna med
motiveringen:

- Klassreproduktion är något helt naturligt
- Klass är inget som lärare behöver fundera kring

Tema:

Didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna

Närvaro av metoder och förhållningssätt

Åtta av tio lärare gav följande exempel:

- Reflektion kring vad läraren gör och varför
- Ett sociokulturellt perspektiv
- Anpassa material och nivå på undervisningen
- Varierat arbetssätt
- Göra eleverna aktiva och delaktiga
- Utgå från elevernas erfarenheter och förförståelse
- Hemkontakt och samarbete med föräldrar

Frånvaro av metoder och förhållningssätt

Två av tio lärare ansåg inte att det finns några speciella metoder eller förhållningssätt

5:2 Analys av tema: grad av medvetenhet kring elevernas klassbakgrund

I intervjuerna framkommer att flertalet av de intervjuade lärarna tänker på att eleverna har olika klassbakgrund. Elevernas beteende, motivationen kring skolarbetet och hemförhållandena verkar vara de faktorer som avslöjar elevernas klasstillhörighet enligt lärarna. Elevernas klasstillhörighet påverkar deras inställning till skolan menar lärarna. Skolans normer och regler är enligt Illich anpassade efter en viss norm. De elever som inte är insocialiserade i den normen hamnar utanför och känner sig misslyckade (Giddens 2007). Istället menar Illich att skolan skall anpassa sig efter den enskilda elevens behov och inte bara lära ut de redan bestämda socialisationskoderna.

Lärarna i intervjuerna poängterar att läraren måste vara uppmärksam och analysera det som sker i den dagliga verksamheten och under lektionstid för att kunna hitta sätt att motverka konsekvenser av att elever har olika klasstillhörighet. I intervjuerna beskrivs elever med en låg klasstillhörighet som omotiverade och ostrukturerade. Dessa elever blir ofta ett orosmoment i klassrummet menar lärarna. Eleverna med låg klasstillhörighet strävar efter att passa in i ett redan förutbestämt mönster vilket är helt nytt för dem och då de inte klarar detta sjunker självförtroendet och de agerar oroligt i klassrummet. Bernard Bernsteins teori om de språkliga koderna hävdar att elever med låg klasstillhörighet har andra förutsättningar vad gäller språklig förmåga. Detta medför, menar Bernstein, att elever från lägre klasser får stora problem att klara av skolan. Om läraren är medveten om skillnader i elevers förutsättningar så kan elever få en större chans att klara av skolsituationen.

De intervjuade lärarna som hade hög grad av medvetenhet resonerar utifrån att det är lärarens personliga inställning till arbetet som påverkar om de ser eller inte ser några klassmönster. Vidare menar lärarna att hur deras arbetssituation är samt vilka uppgifter som ryms i uppdraget att vara lärare också spelar in. Graden av medvetande om klasstillhörighet är en avgörande indikator på om elever får en likvärdig utbildning. Illich och Bernsteins teorier om hur elevers klassbakgrund medverkar till hur de klarar av de formella krav som ställs i skolan är viktiga analysredskap för en lärare att begrunda och diskutera. Att så många som åtta av de tio lärare vi intervjuat tänker på elevernas klasstillhörighet vittnar om att klassbegreppet fortfarande existerar och är aktuellt i alla fall i medvetandet hos dessa lärare.

5:3 Analys av tema: lärarens hantering av elevers klassbakgrund i det dagliga pedagogiska arbetet.

En övervägande del av de intervjuade lärarna (åtta av tio) anser att de kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Av dessa åtta anser tre lärare att skolan samtidigt inte kan lösa allt eftersom skolan enbart är en del av samhället men det verkar ändå finnas en vilja hos dessa att göra så mycket de kan. Lärarna anser att de viktigaste åtgärderna för en lärare är att lyssna, motivera och stödja eleverna. Tre av de intervjuade lärarna anser även att det är betydelsefullt att rikta sin uppmärksamhet och arbetstid till just de elever som har störst behov samt att arbeta för att tvätta bort de fördomar som lätt kan uppstå angående elevers klasstillhörighet. Dessa fördomar kan leda till felaktiga uppfattningar, ge en felaktig bild och sända ut missvisande signaler till eleverna.

Lärarna diskuterar i intervjuerna om hur hemuppgifter skall utformas. Dessa måste vara anpassade efter vilken förmåga föräldrarna har till stöttning. Genom att läraren inte förutsätter att alla elever delar samma verklighet kan alla elever oavsett klassbakgrund få en likvärdig utbildning. Detta resonemang stämmer in på Bourdieus teorier om reproduktion (Bourdieu 2008). Hans teori om utbildning och ojämnlighet handlar om att lärarna på skolan måste erkänna det faktum att det finns skillnader mellan elevers och lärarens sätt att

}

kommunicera. Bourdieu framhäver att människor är utrustade med ett kulturellt kapital. Detta kapital tillkännager från vilken social klass en människa kommer ifrån. Hur man betar sig, vilka intressen och vilken smak en människa har finns inräknat i det kulturella kapitalet. I skolan menar Bourdieu att en reproduktion av detta kapital vidmakthålls (Giddens 2007). Den dolda läroplanen som finns i skolan manifesterar en vis typ av tycke och smak samt värderingar som inte alla elever är införstådda med. De lärare som uppger att det fanns aktiva åtgärder för att motverka klassreproduktion hos eleverna är väl medvetna om den dolda läroplanen. Bernstein diskuterar om vikten av förtydligande. Han menar att mycket av det som läraren säger kommer att vara obegripligt för eleverna eftersom läraren använder språket på ett sätt som skiljer sig från vad eleverna uppfattar som naturligt.

De aktiva åtgärderna som lärarna föreslog i intervjuerna går att koppla till det sociokulturella perspektivet. Detta teoriperspektiv betonar vikten av att se lärandet i den sociala kontext som det sker i. Läraren måste fundera kring varifrån eleven kommer och vilka erfarenheter och förutsättningar denna har med sig till skolan. Att läraren tar den andres perspektiv är ett viktigt budskap som den sociokulturella teorin framhäver (Dysthe 2001).

Två lärare anser inte att de kan arbeta förebyggande men av olika anledning. Den ena av dessa två lärare tycker att klassbegreppet inte är något en lärare behöver fundera så mycket kring medan den andra läraren anser att klassindelning är något naturligt som läraren inte behöver problematisera. Lärare verkar med andra ord se olika på denna fråga och förklaringarna är mångfacetterade och beror på person.

5:4 Analys av tema: didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt som kan motverka klassreproduktion hos eleverna

De resultat vi fick var individuella på så sätt att samtliga lärare presenterade olika förklaringsmodeller. Åtta av tio lärare anser att det finns didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt att tillgå men vilka dessa är varierar från lärare till lärare. Två lärare anser att det inte finns en pedagogik eller didaktik att ta till. Den ena av dessa lärare ser kurator och specialpedagog som resurser att tillgå medan den andra läraren verkar anse att eleverna bättre skall socialiseras för att klara av skolans normer och krav.

Att som lärare reflektera kring vilka didaktiska val man gör är av vikt för elevens chanser att lyckas i skolan. Ett av de förhållningssätt som lärarna i intervjun poängterar är självreflektion. Läraren utgår enligt Broman m.fl. ofta efter sina egna medelklassnormer vilket medför att de elever som inte tillhör den samhällsklassen har svårt att förstå och leva sig in i lärarens förmedling (Broman m.fl. 2002). Lärarna vi intervjuade påpekar att de märkt att elever ibland har svårt att förstå det lärarna tyckt vara självklara saker. Bourdieu efterlyser ett erkännande av lärarna i skolan att elevernas klasstillhörighet påverkar deras sätt att vara. Detta kan endast ske då läraren granskar sig själv och problematiserar sin roll. Utifrån detta självreflekterande förhållningssätt kan läraren förändra sin nivå på undervisningen så att den passar alla elever. Då läraren formulerar regler och krav i förhållande till klassens utvecklingsnivå kan elever få större möjligheter att lyckas hävdar Jacobsen, Christiansen (2004). De förslag som lärarna ger på metoder för att motverka klassreproduktion hos eleverna är att förändra sina metoder i klassrummet så att eleverna får tydliga direktiv om vilka regler som gäller och vad eleverna förväntas göra under lektionstid. Då läraren förändrar sitt förhållningssätt och möter eleverna utifrån deras utvecklingsnivå finns en större chans att alla elever blir aktiva under lektionstid samt får större möjlighet att utveckla nya kunskaper hävdar lärarna. Enligt författarna till boken *Möt eleven (2004)* måste läraren även vara tydlig i sina förväntningar på eleverna och tydliggöra mer eller mindre dolda förväntningar både för sig själv och för eleverna. Lärarens agerande och val av undervisningsmetoder är enligt

}

intervjuerna avgörande för huruvida elever skall nå kunskapsmålen. Lärarna ger förslag på ett varierat arbetssätt med olika arbetsformer, där teori och praktik blandas för att få eleverna aktiva och motiverade till skolarbetet.

En viktig faktor för hur eleverna klarar sig i skolan är enligt lärarna graden av stöd eleverna får hemifrån. Tallberg, Broman m.fl. hävdar att det finns en stark relation mellan elevers prestationer i skolan och deras klasstillhörighet (Tallberg, Broman m.fl. 2002). Bourdieu hävdar att elever från en lägre klass drabbas av kulturkrock då de kommer till skolan på grund av att de normer och värderingar som finns där skiljer sig från deras föräldrars (Bourdieu 2008). Lärarna gör gällande i intervjuerna att ett gott samarbete med föräldrarna är viktigt. Då läraren väljer att utforma hemuppgifter så att föräldrarna kan hjälpa barnet underlättar detta för elevens prestationer i skolan. Vidare föreslår de intervjuade lärarna att skolan skall hjälpa de elever som inte hemma får stöttning med skolarbetet. Läxhjälp under skoltid är ett förslag. Förhållandet mellan lärare och föräldrar bör präglas av att man jobbar sida vid sida menar Jacobsen m.fl. Det likvärdiga förhållandet skall rymma såväl lärarens som föräldrarnas intresse så att båda parter kan träda fram tydligt och få en viktig roll. Läraren bör ha klart för sig vart hon/han vill komma med föräldrarsamarbetet och därmed minska risken för rollförvirring och ansvarsförnekande (Jacobsen m.fl. 2004). I resultatet från intervjuerna framkommer att det är av stor vikt att skapa en god relation med föräldrarna för att elevers klasstillhörighet inte skall reproduceras i skolan.

6. Slutdiskussion

6.1 Summering

I slutdiskussionen knyter vi samman syfte, frågeställningar, metod, teori och resultat. Vi för en diskussion som utgår från resultatet men på ett högre plan. Teori och empiri förenas och vi svarar på våra frågeställningar. Förslag på senare forskning presenteras samt tankar kring hur vårt ämne behandlats under vår utbildning. Att också försöka beskriva de svagheter som finns med vår studie ser vi som en självklarhet.

Vi vill med detta examensarbete lyfta upp klassfrågan på dagordningen samt att ge lärare några infallsvinklar på klassbegreppet i relation till eleverna samt ge förslag på hur lärare kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Syftet är att få alla elever att bli delaktiga i skolpraktiken på likvärdiga villkor trots deras olika bakgrund. Vi utgick från tre frågeställningar:

- Hur tolkar lärarna elevernas klasstillhörighet?
- Hur hanterar lärarna reproduktionen av elevernas klasstillhörighet idag?
- Finns det några didaktiska metoder eller förhållningssätt som lärare kan använda för att motverka klassreproduktion hos eleverna?

Frågeställningarna omformulerade vi för de skulle passa som intervjufrågor. Vår metod blev att intervjua tio lärare för att kunna få svar på våra frågeställningar. En svaghet med vår studie blev att vi var tvungna att begränsa antalet intervjupersoner till enbart tio stycken. Ett större antal hade antagligen genererat mer information och inneburit en möjlighet att kunna generalisera. Vi anser dock att de intervjuer vi utfört bidrog till att vi kunde besvara våra frågeställningar och trots ett begränsat antal intervjupersoner så fick vi mycket användbart material att arbeta med. I resultatet kom vi fram till att åtta av tio lärare tänker på att eleverna

}

har olika klassbakgrund och att detta märks i den pedagogiska verksamheten på olika sätt. Eleverna betar sig på olika sätt, använder språket olika och det finns skillnad i elevernas hemförhållanden. Åtta av tio lärare anser också att de hanterar elevernas olika klassbakgrund genom att använda sig av olika åtgärder såsom att lyssna, stötta och försöka motivera eleverna. Åtta av tio lärare ser dessutom att det finns didaktiska metoder och pedagogiska förhållningssätt att tillgå för att motverka klassreproduktion hos eleverna. Några exempel är att använda det sociokulturella perspektivet samt att ha en positiv dialog med elevernas föräldrar. Två av tio lärare är inte intresserade av klass som begrepp. Att klassbegreppet är levande och ofta förekommer i lärares reflektioner kring undervisning och skola är påtagligt. Det empiriska resultatet går att koppla till våra valda teorier. Pedagogisk forskning har visat hur det sociokulturella perspektivet på lärande kan användas för att få alla elever delaktiga oavsett bakgrund. Illich teori om skolans dolda läroplan samt Bernsteins teori om språkliga koder sätter ord på det som vissa lärarna vi intervjuat berättat.

6.2 Hantering av klass under vår utbildning och konsekvensanalys

Elevernas olika klassbakgrund har nästintill osynliggjorts under lärarutbildningen inom den pedagogiska ramen. Andra terminen pedagogik som handlar om lärandets villkor och process ur sociala och samhällliga perspektiv upptas av genusperspektivet och det sociokulturella perspektivet men diskussion och litteratur kring klassbegreppet lyser med sin frånvaro. I samhällskunskapen kom vi i kontakt med och fick problematisera klassbegreppet men alla blivande lärare läser inte samhällskunskap så att begreppet får större plats inom den pedagogiska delen av utbildningen är önskvärt. Att nyutbildade lärare inte mer grundligt inom schemautrymmet har fått tillfälle att diskutera elevernas klasstillhörighet och hur man möter och hanterar detta upplever vi är en brist inom utbildningen. Vi är väl medvetna om att alla frågor inte får plats i de tre pedagogiska terminerna men denna fråga är av sådan vikt att den inte förtjänar att bli utlämnad. Ur ett maktperspektiv är det farligt att inte behandla klassproblematikens effekter eftersom ett osynliggörande under utbildningen leder till att verksamma lärare kanske inte prioriterar frågan under arbetslagsmöten eller i sin planering i den praktiska verksamheten. De stora förlorarna är de elever som inte tillhör skolans medelklassnorm. Klass reproduceras om lärarna inte har en hög medvetenhet kring klasstillhörighetens effekter.

6.3 Vårt bidrag och vidare forskning

Vi hoppas att vårt bidrag i debatten möjliggör att föra fram frågan om elevernas klassbakgrund i ljuset och att det genererar en pedagogisk debatt kring fenomenet. Vi är medvetna om att vårt bidrag enbart utgör en del i en större helhet och önskar därför att denna fråga får större genomslagskraft i pedagogisk forskning framöver. Att enbart forska om etnicitets- eller genusperspektiv räcker inte, utan klass som parameter måste erövrats av den pedagogiska sfären. Att framöver försöka integrera pedagogik och sociologi skulle innebära nya utmaningar men också möjligheter för forskningen. Projektet skulle bli mer komplext att studera med fler faktorer att ta hänsyn till, men detta skulle berika både den pedagogiska och sociologiska diskussionen. En forskning som inriktar sig på hur samhället och skolan kan gå tillväga för att motverka klassreproduktion hos eleverna hade vi gärna sett mer av. Vår studie inriktar sig på mikronivå och vi ställer lärarna och undervisningen i centrum men en omfattande forskning på makronivå hade varit önskvärd.

}

6.4 Egna reflektioner

När allt kommer omkring kanske det förhåller sig på så sätt att lärarens politiska uppfattning och värderingar styr hur man ser på klassfrågan hos eleverna. Att analysera och samtala om hur lärare kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna verkar vara en för lärare privat angelägenhet eftersom de lärare vi intervjuat svarar på så olika sätt. Att eleverna har olika klassbakgrund skulle nog de flesta lärare hålla med om men om man som lärare är villig att se det är kanske en annan sak.

Elever anländer till skolan med olika villkor och skolan blir en social mikromiljö. Skolan skall vara en demokratiserande kraft som hjälper alla elever att bli något och bli någon men i praktiken slår parametrarna klass, genus och etnicitet igenom på ett kraftfullt sätt och i många fall så bidrar skolan till social reproduktion istället för att vara en spjutspets. Vi anser det vara viktigt att man ser skolan som en räddningsstation och som ett verktyg att förändra samhället för att kunna ge så många elever som möjligt en chans. Att elever med låg klasstillhörighet misslyckas i grund- och gymnasieskolan i hög grad är ett samhällsproblem och bidrar i sin tur till social snedrekrytering till högre utbildning som är en social orättvisa i sig. Förutom en kvalitetsförlust för samhället blir det ett problem att de med höga befattningar har liten kunskap om befolkningen i stort. Att våga ifrågasätta rådande skoltraditioner och normer som inte är förenliga med läroplanens riktlinjer och se nya möjligheter öppnar upp för att ge så många elever som möjligt en bättre undervisning. Viktigt är att försöka se på sin skola med kritiska ögon och vara kreativ i sitt tankesätt. Att våga komma med nya idéer och vilja påverka ger utrymme för inflytande.

En lärare är en professionell person som bär med sig en pedagogisk, didaktisk och ämnesinriktad verktygslåda i alla undervisningssammanhang. Men en lärare är ju inte bara en lärare utan en person med unik livshistoria som hon/han för med sig och integrerar i lärarrollen och som får konsekvenser för undervisningen och därmed eleverna. För det första är vi människor kulturvarer och inbegrips i en kontext som varierar över plats och tid. Den rådande postmoderna tidsandan innehåller tydliga spår av sekularisering, globalisering, pluralism och individualisering och detta kan man som lärare förhålla sig kritisk till om man önskar men man är ändå en del av rådande värderingar. Läraren har också med sig sin identitet, personlighet och livserfarenheter kopplat till sin egen socialisation in i lärandeprocessen. En lärare blir så bärare av den unika kultur man växt upp i och verkat inom. Denna unika kultur har korsats i alla fall av någon strukturparameter såsom genus, sexualitet, klass och/eller etnicitet och de erfarenheter läraren har om detta påverkar undervisningen på många olika sätt eftersom de går att koppla till en politisk övertygelse. Läraren styrs av de värderingar som fungerar som vägvisare i olika situationer. Alla människor har en människosyn och samhällssyn även om den inte alltid behöver vara uttalad eller medveten, och denna övertygelse anser vi styr alltifrån vår rolluppsättning till hur den faktiska undervisningen ter sig. Vi inser det riskabla med vårt resonemang, nämligen att pedagogiken är underställd politiken, men vi anser att det är viktigt att lyfta frågan för att man som lärare skall kunna hantera detta dilemma. En medvetenhet kring detta kan göra att man får syn på sina egna värderingar och ställer sig frågan vad de får för följder för den pedagogiska verksamheten och de elever som vistas där. Skolan är en del av samhället men skall inte vara som samhället är utan som samhället borde vara. Ur ett maktperspektiv och ur ett demokratiskt perspektiv är det på tiden att åter prata om sakernas tillstånd och process. Det handlar om klass.

}

Litteraturförteckning

Litteratur

Alexandersson, Claes (2004). *Multiversitetet*. Göteborg: FoU i väst.

Bourdieu, Pierre, Paseron, Jean-Claude (2008). *Reproduktionen*. Lund: Arkiv förlag.

Broman Tallberg, Ingegerd m.fl. (2002). *Likvärdighet i en skola för alla. Historisk bakgrund och kritisk granskning*. Kalmar: Skolverket.

Dysthe, Olga (2001). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter m.fl (2002). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Giddens, Anthony (2007). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.

Jacobsen, Bo mfl. (2004). *Möt Eleven. Lärarens väg till demokrati i klassen*. Lund: Studentlitteratur

Läraryrkesförbundet (2002). *Lärarens handbok. Skollag, läroplaner och yrkesetiska principer*. Solna: Läraryrkesförbundet.

Skeggs, Beverly (1999). *Att bli respektabel. Konstruktioner av klass och kön*. Uddevalla: Daidalos AB.

Stukåt, Staffan (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Svallfors, Stefan (2004). *Klasssamhällets kollektiva medvetande*. Umeå: Borèa bokförlag

Elektroniska källor

Hallerdt, Britt (2005). *Studieresultat och socialbakgrund – en översikt över fem års forskning*. Hämtat 6 november 2008, från <http://www.skolverket.se/rapporter>

}

Palaszewski, Bo (2004). *Elever med utländsk bakgrund*.

Hämtat 7 november 2008, från

<http://www.skolverket.se/rapporter>

Högskoleverkets rapport (2008). *Högskolenybjörjare 2007/2008*.

Hämtat 22 december 2008, från

<http://www.hogskoleverket.se/rapporter>

Bilaga

Kvalitativ intervju: intervjufrågor

De inledande frågorna syftar till att skapa en för den intervjuade avslappnad stämning vid intervjutillfället medan de tematiska frågorna syftar till att knyta an till studiens frågeställningar. Vi har valt få tematiska frågor av den anledningen att vi är intresserade av att rikta intervjuerna så att vi får svar på våra frågeställningar och därmed kunna uppnå syftet med vårt arbete. De uppföljande frågorna syftar till att hålla intervjun levande samt att utveckla, förklara eller fördjupa det som den intervjuade berättar om. *"Att tänka tematiskt innebär att man knyter an till undersökningens problemställning och att tänka dynamiskt innebär att man ser till skapa en situation där samtalet hålls flytande. Intervjupersonerna skall hela tiden känna sig motiverade att berätta om sina upplevelser och erfarenheter."* (Esaiasson, 2002, s. 290).

Inledning

Presentation av oss och intervjun samt information av de etiska principerna.

Inledningsfrågor

- Känns det bra att bli intervjuad?
- Trivs du med ditt arbete som lärare?

Temafrågor

1. Tänker du på att elever har olika klassbakgrund när du arbetar som lärare?
Hur tänker du i så fall?
2. Anser du att du som lärare kan arbeta för att motverka klassreproduktion hos eleverna? Om, hur och på vilka sätt?
3. Finns det några för lärare pedagogiska förhållningssätt och didaktiska metoder att tillgå för att i undervisningen se till att alla elever får lika möjligheter att utvecklas oavsett klassbakgrund? Om, vilka?

Uppföljande frågor

}

Berätta mer, utveckla, hur tänker du då?, menar du att...

Avslutning

Tack för din medverkan!!

}

